

Geliş Tarihi / Received : 25.01.2022 / 01.25.2022

Kabul Tarihi / Accepted : 26.04.2022 / 04.26.2022

Derleme Makalesi - Review Article

DOI: <https://www.doi.org/10.55580/oguzhan.1062937>**MUĞLA YERKESİK YÖRESİNDE DOĞUMLA İLGİLİ İNANÇ VE UYGULAMALARI****BELIEFS AND PRACTICES RELATED TO BIRTH IN MUĞLA YERKESİK REGION**Tansu BOZDAĞ^a, Halil Altay GÖDE^b

ÖZ: İnsan hayatında yaşanan bazı temel evreler vardır. Bu evreler, insanı bir evreden başka bir evreye geçirir, kısmen de insanın hayatını değiştirir. Bu evreler; doğumla başlar, evlenme vs. ile devam eder ve ölümle de son bulur. Bu evrelere "geçiş dönemleri" adı verilmektedir. İnsanoğlu, geçmiş olduğu bu yeni evrelerde, ruhen kendini rahatlatmak adına birtakım uygulamalarda bulunur. Bir şeylere inanmak, daha doğrusu inanma ihtiyacı, insanın doğasında hep var olmuştur ve olacaktır. Bunun sonucunda atadan toruna uygulanagelen âdetlerimiz, gelenek ve göreneklerimiz oluşmuştur. Aslında bugün gerçekleştirilen hemen hemen tüm uygulamalar; atalarımızdan, ninelerimizden, eski Türklerden gelen bir izdir. Bazıları aynı şekilde devam etmekte bazıları ise günümüz şartlarının etkisiyle birtakım değişikliklere uğrayarak yeni bir uygulama hâlini alarak devam etmektedir. Doğumla ilgili uygulamalar, bebeğin anne karnına düşmesiyle hatta gebe kalmadan önce başlamaktadır. Doğum öncesinden başlayıp doğum sonrasına kadar devam eden bu uygulamalarda amaç; kadın ve çocuğun sağlıklı bir şekilde hayatta kalması, kötü ruhlardan korunması ve bir ömür de bu sağlıklı hayatı sürdürmesidir. Bu çalışmada, Muğla'nın Yerkesik yöresindeki bu geçiş dönemlerinden ilki olan "doğum" evresi ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler : Yerkesik, Geçiş Dönemleri, Doğum, Gelenek ve Görenek.

ABSTRACT: There are some basic stages in human life. These phases move a person from one phase to another, and partly change a person's life. As we all know, these stages start with birth, marriage etc. continues with and ends with death. These phases are called "transitional periods". Here, we will consider the "birth" phase, which is the first of these transitional periods in the Yerkesik region of Muğla. Man, in these new phases he has gone through, makes some practices in order to relax himself spiritually. Believing in something, or rather the need to believe, has always existed in human nature and will always exist. As a result of this, our customs, traditions and customs, which are applied from ancestor to grandchild, have been formed. Infact, almost all applications performed today; it is a trace from our ancestors, grandmothers, ancient Turks. Some of them continue in the some way and some of them have undergone some changes under the influence of today's conditions and have become a new practice. We are the carriers of culture that continues this trace. Birth related practices start with the baby falling into the mother's womb and even before conception. The purpose of these applications, which start from before birth and continue until after birth; the healthy survival of women and children, protection from evil spirits and maintaining this healthy life for a lifetime.

Keywords: Yerkesik, Transition Periods, Birth, Tradition and Custom.

* Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

^a Yüksek Lisans Öğrenci, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, tansuzerin94@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2534-7273>

^b Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, halilgode@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2132-0671>

1. GİRİŞ

Bilindiği gibi insan yaşamının başlıca üç önemli "geçiş dönemi" vardır: Doğum, evlenme ve ölüm. Her birinin kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, âdet, töre, tören, âyin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu "geçiş"leri bağlı buldukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedirler. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu "geçiş" dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, kutlamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre, insan bu tür dönemler sırasında güçsüz ve zararlı etkilere karşı açıktır (Örnek, 2000: 131).

İnsanın hayatında birtakım değişikliklere, gelişmelere sebep olduğu ve bir durumdan başka bir duruma geçildiği için bu adı almıştır. Bu geçiş evrelerinde insanlar, birtakım alışkanlıklarını bırakıp yeni bir duruma alışmak durumunda kalmıştır. Karşılaştıkları bu yeni durumlarda nasıl davranılacağı, neler yapılacağı gibi sorular sonucunda bir arayışa girmişler ve bunun sonucunda da bazı uygulamaları gerekli görmüşlerdir. Yapıldığında, uygulandığında insana gönül rahatlığı veren bu pratikler, yıllardan beri uygulana gele o bölgenin o yörenin âdetlerini, değerlerini, kültürünü oluşturmuştur. Bu uygulamalar, inanmalar eski Türklerden günümüze ulaşmış olan uygulamalardır. Yani o zamanın bir uzantısıdır bugün uygulanan bu pratikler. Günümüzde bu geçiş dönemlerinde uygulanan âdetlerin bazıları, eskisi gibi aynen uygulanmakta bazıları ise birtakım değişikliklere uğrayarak yeni ile eskinin harmanlanmasıyla gerçekleşmektedir.

Geçiş dönemleri inanç ve uygulamaları; insanı bu temel evrelerde zararlı ruhlardan koruması, sağlıklı bir şekilde yeni bir evreye geçmesi ve geçmiş olduğu evrede de sağlıklı, huzurlu, mutlu bir şekilde hayatına devam etmesi bakımından önemli bir işlev görmektedir. Bu çalışmada, Muğla'nın Yerkesik yöresindeki bu geçiş dönemlerinden ilki olan, "Doğum" evresi ele alınacaktır.

2. DOĞUM

Unutulmaz bir anacığım vardı
Bizi büyütme olanca derdi
Kaymağını verir artanı verdi
Verdiğin emeği unuttum sanma

Harmanlar topladı, savdı savurdu
Harman başında yer idi yoğurdu
Vardı tereyağı yumurta kavurdu
Sürdüğün tavayı unuttum sanma

Sabah erkenden uyanır kalkardı
Eller açıp da havaya bakardı
Tavuğu yemler yüzünü yıkardı
Kattığın havayı unuttum sanma

Ayırmaz olanca beşli kardeşi
Hepsine aynıydı bilmez sırdaşı
Sofrada oturup kurup bağdaşı
Sardığın yumağı unuttum sanma

Çıkrıklar bükerdin tütün kırardın
Istarlar dokur ne tokmak vururdun
Çalı da keser odun da yarardın
Gördüğün çileyi unuttum sanma

Gülerdi yüzü başında yazması
Gamzesi yeterdi yoktu hızması
Doymazdım olsa onunla gezmesi
Gözümde simağı unuttum sanma (K.K.: 12)

Tüm canlılarda olduğu gibi insanoğlu da varlığını üreyerek devam ettirir ve soyunun, devamını bu şekilde sağlar. Ocağını bu şekilde tüttürür. Kadın ile erkeğin birlikteliğinden dünyaya yeni bir meyve, yeni bir canlının dünyaya gelmesine "doğum" adı verilir. Dünyaya gözlerini açmış olan yeni bir can, kadına "annelik" duygusunu, erkeğe de "babalık" duygusunu tattırır. Bu hadise, başta anne baba olmak üzere tüm akrabaları ve toplumu yakından ilgilendiren bir durumdur.

İnsan ömrünün başlangıcı olan doğum, dünya hayatının başlangıcıdır. Bu nedenle bir insanın doğması, aynı zamanda birçok insanın da toplum içindeki statüsünün değişmesi demektir. Bu açıdan bakıldığında doğum hadisesi her anlamda önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Eskiden olduğu gibi günümüzde de doğum bir müjde ve büyük bir mutluluk sebebidir. Sağlıklı doğan çocuk, bir birey olarak ailesinin bağlı bulunduğu toplumun sosyal normlarının içine doğar. Ancak bu doğum sadece doğan bireyi değil, kan bağıyla akrabalık kurduğu herkesi ilgilendirir. Çünkü özellikle anne ve babadan başlayarak doğan çocukla birlikte herkes yeni bir statü kazanır. Bunların yanı sıra bir anne için

doğurganlık, bir baba için evlat sahibi olmak bir dede, ata için soyun kalabalıklaşması son derece önemlidir (Acar, 2020: 129-130).

Bu üç önemli "geçiş"ten ilki olan doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk, sadece anne ve babasını değil, aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyu ve sopyu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların, soyun ve sopyu sayısını artırmaktadır; sayı artışıysa gücün, dayanışmanın artması demektir. Özellikle küçük topluluklarda ve etnik gruplarda aileler, nüfuslarının çokluğu oranında kendilerini güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler. Yaygın olan, "çocuk, ailede ocağı tütürür" sözü de toplumun bu konudaki değer yargısını açığa vurmaktadır (Örnek, 2000: 131).

Öte yandan doğum, kadına duyulan saygınlığı artırdığı gibi, onun aile, akraba ve grup içerisindeki yerini de sağlamlaştırır. Baba ise, "evlat sahibi" olmakla hem geleceğe güvenle bakar hem de dostları ve yakınları arasında saygınlık kazanmış olur. Çünkü kısır kadın, doğuramadığı için, yakınlarınca ne kadar küçümsenirse, erkek de aynı biçimde çevreden gelen baskının ve "erkek yerine konmama"nın toplumsal ve ruhsal ezikliğini duyar (Örnek, 2000: 132).

Günümüzde, Muğla'nın Yerkesik yöresinde devam eden doğum ile ilgili âdetler, eski Türk inanç ve âdetlerinin bugüne bir yansımasıdır.

2.1. Doğum Öncesi

2.1.1. Gebe Kalmak İçin Yapılan Uygulamalar

Eski Türklerde de olduğu üzere Muğla'nın Yerkesik yöresinde de çocuksuzluk bir eksiklik olarak görülür ve çocuksuz bireyler kendilerini ezik hissederler. Çocuğu olmayan kimselere "ocağı kör", "meyvesiz", "arkası yok" gibi isimler verilir (K.K.: 11). Dede Korkut Hikâyeleri'nde de çocuksuz ailelerin dışlandığı görülmüştür. Bununla alakalı olarak Dede Korkut'ta şöyle geçer: Bayındır Han'ın, "Kimin ki oğlu, kızı yok, kara otağa kondurun, kara keçe altına döşeyin, kara koyun yahnisinden önüne getirin, yerse yesin, yemezse kalsın gitsin. Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa kondurun, oğlu kızı olmayanı Allah Teâlâ beddua etmiştir, biz de beddua ederiz belli bilsin (Ergin, 2013: 21).

Çokeşli evliliğin uygulanmasını gerektiren birinci sebep kadının kısır olmasıdır. Koca, çocuk sahibi olmak istek ve zorunluluğu ile ikinci karı (kuma)'yı alır. Türk geleneğinde bu hal o kadar tabii görülürdü ki, ilk eş çok defa kendi rızası ile ve hatta kendi seçerek kocasını evlendirir. Bu göreneğin uygulanmasında, çocuk istemek sebebi yanı sıra, arazi ve hayvan bakımı için fazla yardımcı temini amacı kadar ve belki bundan da kuvvetli bir başka sebep vardır. Soyun devamı ve baba ocağının tütürülmesi, ata'nın ölümünden sonra ruhuna dua edecek zürriyetin bulunması isteğidir (Erdentuğ, 1977: 33).

Çocuğun olmamasında genellikle kadınlar kusurlu görüldüğünden birtakım uygulamalar çoğunlukla kadınlar üzerinde gerçekleştirilir. Erkekler üzerinde gerçekleştirilen uygulamalara pek rastlanılmamıştır. Bazı yörelerde görülen "kuma" geleneği ve "kadını babasının evine geri gönderme" ise yörede pek rastlanan bir durum değildir.

Tıp ilminin henüz günümüzdeki kadar gelişmediği dönemlerde çocuğu olmamasının sebebi kadının suçu olarak görülmüş, bu durum aynı zamanda sosyal baskı içerisinde erkeği de zor duruma düşürmüştür. Çocuğu olmayan kadınlar çocuk özlemi ya da çocuksuzluk üzüntüsünün yanı sıra kocası, kocasının anne-babası, akrabaları, kadını tanıyan, bilen toplum tarafından hor görülme, kınanma, değersizleştirme gibi olumsuz davranışlara maruz kalmıştır (Acar, 2020: 131).

Evliliğin üzerinden birkaç yıl geçtiği halde çocuk sahibi olunacağını bildiren belirtiler meydana gelmeyince toplum tarafından bu durumun genellikle kadından kaynaklandığı düşünülmekte, "kusur" kadında aranmaktadır. Çocuğu olmayan kadınlara araştırma bölgesinde "kısır, tutuk, meyvesiz ağaç, kuru ağaç, martaloz, zürriyetsiz, eniksiz, katır, erkek gibi kadın, kuru kadın" çocuğu olmayan erkeklere de "dölsüz, tohumuz, hadım" gibi isimler verilmektedir (Büyükokutan, 2011: 179). Kadınlar, bu gibi söylemlere, yakıştırmalara fırsat vermemek adına birtakım uygulamalarda bulunurlar. Yörede, tespit edilen bu uygulamalar şunlardır:

2.1.2. Dinsel-Büyüsel İşlemler

Çocuğu olmayan bir kadının gebe kalabilmesi için en yaygın ve ilk tercih edilen uygulamalar dinî temelli ritüellerdir. Türk dünyasında geçmişten bugüne en sık rastlanan uygulamaların temelinde atalar

kültü inancı ile ataların ruhunun ona kurbanlar sunularak dilek ve isteklere yardım edeceği inancı, İslamiyet'ten sonra Allah dostu, veli kişilerin vesilesi ile Allah'ın yardım edeceği inancına dönüşmüştür. İslamiyet öncesindeki Umay Ana figürünün İslamiyet sonrasında Fatma Ana figürüne dönüşmesi atalar ruhu anlayışının değişimine somut bir örnektir (Acar, 2020: 132).

Yörede çocuksuz veya çocuk sahibi olmak isteyen kadınların, en yaygın olarak yaptıkları şey, ziyaret yerlerine gitmeleridir. Erenlere, türbelere, yatırlara gidilir. Buralarda dilekler dilenir, dilek ağacı varsa çaput (bez parçası) bağlanır. Oraya kendisine ait bir eşya bırakılır. Bozuk para, yazma, tülbent, düğme, boncuk bunlardan bazılarıdır. Namaz kılınır, "Çocuğum olduğunda burada kurban kesmeyi nasip et" şeklinde dualar edilir. Çocuğu olduğunda eş dost, hısım akraba fakirler davet edilip yemek verilir. Bazen de oradan taş, toprak alınır, çocuk oluncaya kadar saklanır. Çocuk dünyaya geldiğinde bu taş ve toprak geri bırakılır (K.K.: 1, K.K.: 11).

Burdur'da çocuğu olmayan kadınların başvurdukları dinî mahiyetteki uygulamalar vardır. Örneğin; il merkezinde çocuğu olmayan kadınlar Hacı Rahmi Sultan'ın mezarına giderek dua ederler. Kurban adarlar. Ancak adadıkları kurbanın ne olduğunu çocuk doğana kadar söylememeleri gerekir aksi halde çocukları olmaz. Burdur'un Hıdırellez mahallesinde Dört Ayetli (Hıdırlık) türbesi bulunur. Çocuğu olmayan kadınlar bu türbeye 3 kez gelip dua ederler (Acar, 2020: 134). Dinsel nitelikte olanlar içerisinde kutsal sayılan yerleri ziyaret etme, oraların suyundan içme, toprağını elleme, türbelerine, çalı ve ağaçlarına bez bağlama, kurbanlar kesme başta gelen davranış biçimlerindedir. Eski Türklerden günümüze kadar pek çok mezar, evliya-türbe-ziyaret adlarıyla anılmış çevresindeki ağaçlar kutsal sayılmış, buralar zaman zaman ziyaret edilen, medet umulan yerler olmuştur (Başçetinçelik, 2009: 42).

Anadolu'da bazı yörelerde ise dinî ve sihrî uygulamalar beraber yapılır. Örneğin Konya Seydişehir'de çocuğu olmayanlar Işıklar köyü Şıhlar Türbesine götürülür. Türbede bulunan çukura eli sokulur, toprak avuçlatılır. Avuçlanan topraktan kurt çıkarsa kız çocuk olacağına; toprak boş çıkarsa çocuk olmayacağına inanılır. Çocuk olursa da oraya gidilip adak kesilir. Bir diğer örneğe Manisa'da rastlanır. Alaşehir'de köydeki en eski inanışlardan biri de dedeye bağlanmadır. Uzun yıllar çocuğu olmayan çiftler Manisa'nın Kula ilçesindeki Yunus Emre Türbesi'ne giderler. Orada dua edip çocuğu olması niyetiyle 7 kurban adarlar. İki rekât namaz kılarlar. Namaz kıldıktan sonra türbenin kenarındaki taşların altından çıkan böcek yutulur ve böylece dedeye bağlanmış olunur. Dedeye bağlanan kişilerin çocukları olduğunda 7 tane kurban kesilir ve doğan kız çocuğuna Sultan erkek çocuğuna ise Yunus, Emre, Yaşar ve Dede isimleri verilir (Çelepi, 2017:219). Türk kültüründe geçmişten bu yana çocuk sahibi olmak için dinî ritüeller ya da dinî hüviyet taşıyan sihrî uygulamaların yanında uygulanan bakımından yalnızca büyüsel uygulamaları da görebiliriz. Hıdırellez günü gül ağacı etrafında oluşan dilek dileme uygulamaları, kutsiyet kazandırılarak sembolik sayılara dönüşmüş olan 3, 7 ve 40 sayıları ile ilgili uygulamalar, doğum yapan kadının evinden alınan para, yiyecek, giyecek gibi eşyalarla yapılan uygulamalar ve özellikle gerdek gecesi yapılan uygulamalar sihrî uygulamaların bazılarıdır (Acar, 2020: 137).

Diğer bir dinsel-büyüsel uygulama ise, hocaya gidip muska yazdırmaktır. Muska, hocanın istediği kadar boyunda veya vücudun herhangi bir yerinde taşınır. Hocanın okuduğu su içilir veya o su ile banyo yapılır. Okuduğu üzüm, fındık vs. gibi yiyecekler yenir. Bundan başka; hacca giden birinden oradan toprak getirtilir, bu toprak yastığın altında saklanır. Yine hacca giden birine para verilir, bilezik getirtilir bu bilezik çocuk oluncaya kadar takılır (K.K. :1, K.K.: 9).

2.1.3. Halk Hekimliği Uygulamaları

Kadının rahmindeki bazı problemlerden dolayı bu uygulamalara başvurulmuştur. Halk arasında, "kocakarı ilaçları" olarak bilinen veya "alternatif tıp" adı verilen bu uygulamalar, bazen aynı bazen de birtakım değişikliklerle çoğu yerde uygulanmaktadır. Yörede, bunun için; kaplıcalara gidilir, orada yıkanılır, suyundan içilir, rahme çeşitli ilaçlar konulur, çeşitli buğulara oturulur, bel çekilir, bele yaka vurulur.

Ebe gümece, ısırgan otu, papatya, kekik, pancar gibi bitkilerin yaprakları kaynatılır, içilir. Soğan kabuğu kaynatılır, suyu içilir. Saman, toprak, süt, ot buğu'na oturtulur. Zencefil, karanfil gibi faydalı otlar dövülür, kadının rahmine konulur. Hamama gidilir, dibek taşında uzun süre oturtulur, sıcak taşın kadının rahminde iltihap ve üşüme varsa geçireceğine inanılır. Kadının kasıklarına sıcak tuğla bastırılır,

kasıkları aşağı doğru bastırılır. Yeni doğum yapmış kadının elinden su içirilir. Kırkı çıkmamış lohusa bir kadınla para veya ekmek değiştirmesi sağlanır (K.K.: 2, K.K.:3, K.K.:4, K.K.:8). Bu uygulamalar, daha çok kadınlar kusurlu görüldüğünden kadınlara uygulanmıştır.

Kısırlığı gidermek için yörede halk hekimliği olarak da kadının adet gördüğü bir dönemde üç gün süreyle karnı ovulur. Bel çekme işlemi yapılır. Sıcak suların faydalı olduğuna inanılarak kaplıcalara gidilir. Yarpuz otu suda haşlanıp kadın, buharına oturtulur. Yine kişi, ısıtılan çakmak taşının üzerine su serpilmesiyle çıkan buhara oturtulup, üstü kapatılarak bekletilir. Böylece çocuğun olacağına inanılır (Özkan, 2009: 19).

2.1.4. Hamile Kadının Yapması Gereken Uygulamalar ve Kaçınması Gereken Uygulamalar

Gebe kadın ile çevresindekiler, muazzam bir âdet ve inanma dünyasının baskısı altındadırlar. Bugün bile bunların birçoğu harfiyen tatbik edilmektedir. Maksat, sağlam ve güzel bir çocuk dünyaya getirmek, çocuğun cinsiyetini anlamak, çocuk ve yüklü kadını fena ruh ve kuvvetlerin kötülüklerinden korumak ve gebeyi doğuma hazırlamaktır (Acıpayamlı, 1974: 26).

Hamile kadın, bu dönemde birtakım şeylere dikkat eder. Yapmakla veya yapmamakla sorumlu olduğu bazı davranışlar vardır. Yörede lohusa kadın, çocuk doğduktan sonraki ilk kırk gün dışarı çıkmaz, misafirlige gitmez. Yoksa kırkının karışacağına ve bazı kötü ruhların ona musallat olacağına inanılır.

Yörede, hamile kadın hem kendi sağlığı için hem de doğacak bebeğin sağlığı için yediği içtiği şeylere dikkat eder. Bir yiyecek aşerdiğinde mutlaka onu yemeli yoksa çocukta bir kusur olacağına inanılır. Hamile kadın, çocuğu gamzeli olsun diye ayva yemeli, elma yanaklı olsun diye elma yemeli, çocuğun güzel bir cilde sahip olması için süt içmelidir. Çocuk iyi ahlaklı olsun diye abdestli dolaşmalı ve iyi, ahlaklı insanlarla birlikte muhabbette bulunmalıdır. Cinsiyet bakımından ise erkek olsun diye tatlı yemeli, kız olsun diye de ekşi yemelidir. Çocuk güzel olsun diye hamile kadın ay'a bakmalı ve bol bol Yusuf Sûre'sini okumalıdır (K.K.: 10, K.K.: 7, K.K.: 6). Burdur il merkezi, Yassıgüme köyü, Bucak ve Güneyayla köylerinde olduğu gibi Burdur'un tamamında çocuğun gamzeli yanaklı olması için gebe kadına ayva yedirilir. Gözlerinin yeşil olması için erik yedirilir (Acar, 2020: 142).

Çocuklarının güzelliklerinin yine annelerinin hamilelik dönemiyle ilintili olduğuna inanılır. Örneğin Irlıganlı mahallesinde çocuk anne karnında ilk hareket ettiğinde anne aynaya bakarsa çocuğun güzel ve sağlıklı olacağına inanılır. Baklan'da gebe kadın doğacak çocuğun güzel olması için aya, gökyüzüne, güzel insanlara bakar. Çocuk, anne karnında ilk kıyıldığında gebe kadın kime bakarsa doğacak olan çocuğun bakılan kişiye benzeyeceğine inanılır. Denizli Acıpayam Çakır köy'de hamile kadın kaşlarını alırsa çocuğun güzel kaşlı olacağına inanılır. Keçi eti yerse saçlarının güzel olacağına inanılır (Çelepi, 2017: 222).

Hamile kadının yapmaması gerektiğini düşündüğü, yaptığı takdirde kendisini ve çocuğunu olumsuz etkilediğine inandığı birtakım davranışlar vardır. Benzer davranışlarla çoğu yörede karşılaşmaktadır. Örneğin; Aydın İncirliova'da vakti saati denk gelirse hamile kadın yeşil ağaçtan meyve kopartırsa ağaç kururmuş. Bu nedenle pek ağaçtan bir şey koparmaz (Çelepi, 2017:222). Çavdır Söğüt'te hamile kadın dil yerse çocuğun dilinin uzun, ayva yerse çocuğu gamzeli şeftali yerse çocuğun yüzünün tüylü olacağına inanılır (Acar, 2020: 142).

Yörede ise hamile kadın, hamilelik süresince kelle paça yemez yoksa çocuğun sümüklü olacağına inanılır. Ölüye bakmaz, çocuğun ölü benizli olacağına inanılır. Saç kesmez, kına yakmaz. Ciğer, dalak, böbrek doğramamalı, yememeli ve vücudunun herhangi bir yerine dokunmamalıdır. Yoksa çocukta iz çıkacağına inanılır. Aynı şekilde çilek, nar, salça gibi yiyecekler yenildikten sonra eller yıkanmayıp vücudun bir yerine temas ederse çocukta aynı şekilde bir iz oluşur. Ölü evine girmemeli, başka kırklı bir kadınla karşılaşmamalı, yoksa kırklarının karışacağına inanılır (K.K.: 6, K.K.: 7, K.K.: 8).

Hamilelik döneminde gebe kadının dokunduğu nesnelere de çocuğa etkileri olacağı inancı vardır. Örneğin; Burdur'un tamamında doğum yapacak kadın doğacak çocukta gül lekesi olmasın diye gül koklamaz güle dokundurulmaz. İl merkezi, Çavdır Söğüt, Burdur Yassıgüme, Yeşilova, Çeltikçi ve Bucak'ta hamile kadın, ciğere ellediği zaman çocuğun herhangi bir yerinde kara leke olacağına inanılır. Yeşilova, Ağlasun ve Burdur Güneyayla köyünde hamile kadın tavuk derisine dokunursa çocuğun derisinin pütürlü olacağına, herhangi bir hayvan kellesine dokunursa çocuğun çok kıllı, tüylü olacağına inanılır (Acar, 2020: 142).

İki kırklı kadın, mümkün olduğunca karşılaştırılmaz. Ancak, bu mümkün değilse, lohusa kırk gün içinde birbirlerini görürlerse hemen saç tokası, mendil, çatal iğne vb. eşya değiştirirler. Böylece kırkları karışmamış olur (Çınar, 2017: 132).

"Huy huyu çeker" inancıyla gebe, sevmediği veya nefret ettiği kişilerin yanında durursa çocuğun huyu o kişilere benzer. Yine çocuğun huyunun, kendisine doğurtan ebeye çekeceği inancıyla ebe seçimine özen gösterilir (Büyükokutan, 2011: 220).

2.1.5. Aşerme

Aşerme, hamile kadının hamilelik döneminde canının çektiği, istediği bir şeyi yemeye çalışması, o yiyeceği yemeye özen göstermesidir. Yiyemediği durumda, çocuğun kusurlu doğacağına veya kadının hastalanacağına yorumlanır. Bir diğer inanış da kadının aşerdiği yiyeceği yiyememesi durumunda izinin çocukta çıkacağıdır.

Aşerme, gebe kadının bazı yiyecek ve içeceklerden tiksinti duyması, bazı yiyeceklere ve içeceklere de aşırı istek duyması olarak değerlendirilir ve genellikle gebelik döneminin ilk üç ayından sonra başlar. Yenilen yiyeceğin çocuğun fizikî görünümünü etkileyeceğine, dahası cinsiyetini etkileyeceğine inanılır (Acar, 2020: 144).

Hamile kadınların çocuğun kıpırdamaya başladığı zamana kadar geçen 3-4 aylık süreye "aşerme/aş yerme devresi" denir. Bu devrede kadının canı gördüğü ve aklına gelen her şeyi ister. İsteddiği şey hamile kaldığı mevsimde yetişen ya da bulunan bir şey olmasının yanı sıra mevsim dışı bir şey de olabilir. Mevsim dışı da olsa erik, dut, karpuz, üzüm, kavun vb. gibi daha çok bahar ve yaz meyveleri arandığı zaman kesinlikle bulunmalıdır. Mevsim dışı meyveleri, özellikle yaşlı kadınlar saklayarak yeri ve zamanı geldiğinde ihtiyaç sahiplerine verir. İşte bu kış aylarında yaz meyvelerini, yaz aylarında da kış meyvelerinin saklanmasına yörede "keferetlik" adı verilir. Saklanan bu meyvelerin ihtiyaç anında çıkarılıp ihtiyaç sahibine verilmesi, birlik ve beraberlik adına çok önemli bir uygulamadır. Yöre halkı arasında ne yapıp edip hamile kadının istediği şeyi bulmanın önemine dikkat çekilir (Şimşek, 2013: 254-255).

Yörede bu dönemde kadına "yerikli", "yergin", "yerüklü", "iki canlı" isimleri verilmektedir. Diğer bir adlandırma ise bu duruma "ağız tatsızlığı" denir. Kim aşeren bir kadına istediği yiyeceği yedirirse o kişinin cennete gideceğine inanılır. İsteddiği yiyecek, bulunamazsa kadın o yiyeceği yiyormuş gibi avucu üç kere yalatılır. Ama ne yapılır edilir aşerilen yiyecek mutlaka bulmaya çalışılır. Yoksa doğacak çocuğun vücudunda, gebe kadının yiyemediği o yiyeceğin izinin çıkacağına inanılır (K.K.: 10, K.K.: 8, K.K.: 11). Eğer hamile kadın o yiyeceği yemezse çocuğun organlarından birinin eksik olarak doğacağı, gözlerinin şaşı olacağı gibi inançlar söz konudur (Acar, 2020: 144).

Yörede şimdi uygulanmamakla beraber, eskiden aşeren kadınlara ocak külü yalatıldığından bahsedilmektedir. Bu uygulamanın evin içinde koruyucu iye olan "ateş-kül" iyesi ile ilgili olduğu açıktır. Ayrıca doğacak çocuğun da ocağı tüttürecek olması konuyu daha da anlamlandırmaktadır (Özkan, 2009: 82).

Hamile kadının aşerdiği yiyeceklerle doğacak çocuğun cinsiyeti arasında bir bağlantının olduğuna dair bir inanış da mevcuttur. Kadın ekşi yiyecekler aşeriyorsa cinsiyetinin kız; tatlı şeyler aşeriyorsa cinsiyetinin erkek olacağına yorumlanır (K.K.: 8, K.K.: 3). Aşerme dönemlerinde hamile kadının canı hep tatlı içerikli yiyecekler çekiyorsa doğacak olan çocuğun erkek olacağına, ekşi içerikli yiyecekler canı çekiyorsa doğacak çocuğun kız olacağına inanılır. Bu inanca dayanarak "ye tatlıyı çıkar atlıyı-Hakkı'yı", "ye ekşiyi çıkar Ayşe'yi" şeklinde kalıplaşmış bir deyim de vardır (Acar, 2020: 144).

2.2. Doğum Sırası

Doğum işlemi yörede, eskiden evlerde bilirkişiler tarafından yaptırılırken artık günümüzde şartların da iyileşmesiyle hastanelerde gerçekleştirilmektedir. Ancak hastaneye yetiştirilemeyen veya beklenmeyen durumlarda yine iş bilirkişilere düşmektedir.

Geleneksel kültürümüzde evde gerçekleştirilen doğumlar ebe yardımıyla olmaktadır. Kadının doğum yapacağı oda ise; adeta kutsal bir yer olarak düşünülmekte bu odaya her isteyen kişi alınmamaktadır. Odada başlangıçta yapılan hazırlıklar araç ve gereçler doğuma yardımcı olacak şekildedir. Bunlar, sıcak su, havlu, jilet, pamuk ve alkol olmaktadır. Eskiden, kadının rahat doğum

yapabilmesi için odada gezinmesi istenirken, bugün bunun için kadına iğne yapılmaktadır (Başçetinçelik, 2009: 69).

Manavgat yöresinde doğumları eskiden, doğum işini bilen yaşlı kadınlar ya da ebeler yaptırırlardı. Bunların belli bir ücreti yoktu, herkes bütçesinin el verdiği kadar para ya da yaz aylarında tarlalardan kaldırılan mahsulden verirdi. Verilen bu para ya da mahsule de arılık denirdi. Bu arılığı herkes verirdi ki neredeyse bir âdet halini almıştı (Şimşek, 2013: 263).

Yörede doğum esnasında, uygulandığında doğumun kolay geçeceğine inanılan birtakım inanışlar vardır. Gebe kadının ve orada bulunan diğer kadınların saçları örgülü ise saçları çözülür. Elleri kenetli biri varsa elleri açtırılır. Evdeki kapılar, pencereler, musluklar, kilitler açılır; su kapları boşaltılır. Doğumu kolay geçen bir kadının avucundan su içirilir. Kocasının ayakkabısından su içirilir. Doğum yapacak kadının başına toprak serpilir. Ahırdaki hayvanlara yem verilir; kedi köpek vs. ne varsa karnı doyurulur. Cimri kadının doğumunun zor geçeceğine inanılır. Orada bulunan çoluk çocuk varsa şeker, para verilir sevindirilir (K.K.: 7, K.K.: 1, K. K.: 11, K.K.: 9). Trabzon ve Karadeniz Çepnileri'nde yeni açılan mezardan bir avuç toprak alan şahıs, arkasına bakmadan getirdiği toprağı, zor doğum yapan gebenin başına serper (Acıpayamalı, 1974: 43).

Menteşe yöresinde kolay ve sağlıklı bir doğum olması için yapılan hazırlıklar şunlardır: Yörede hamileliğin yedinci ayından itibaren birtakım uygulamalara başlanılır. Gebe kadın, doğumuna iki, üç ay varken bir miktar zeytinyağı alıp, kendi eliyle fakirlere dağıtır. Yine bu dönemlerde, gebe kadının elbisesinin yakasından sabun atılır. Yere düşen bu sabun da fakirlere dağıtılır (Özkan, 2009: 83).

Kolay doğum yapması için, "Gebenin saçları bağlıysa çözülür, saç örgüleri varsa açılır; evindeki kapalı olan tüm musluklar, pencereler, sandıklar, çuvallar açılır; kilitli olan kapılar varsa açılır; belindeki kuşağına, bohçalarına kadar düğümlü olan her şey çözülür" şeklindeki uygulama, çözmek işlemiyle çocuğu anne karnına bağlayan tüm engellerin çözülmesi sağlanarak, bebeğe rahim yolunu açmak esasına dayanmaktadır. Yapılan çözme taklidiyle anne karnına aksettirilerek, orada çocuğu anne karnına bağlayan bağların çözülmesi istenmektedir (Büyükokutan, 2011: 232).

"Göçelim, göçelim, göçelim" denilerek gebe, seccadenin üzerinde yuvarlanır (Büyükokutan, 2011: 228).

Gebe, sırta alınarak "Gökte ne var gök boncuk, yerde ne var yer boncuk" diyerek üç kez sallanır (Büyükokutan, 2011: 228).

Burdur il merkezinde, Yarıköy'de, Gölhisar'da, Çeltikçi Bağısaray'da, Bucak Avdancık'ta, Ağlasun Taşkapı'da doğum yapacak kadın, doğumuna az bir süre kalınca eteğine yem alıp o yemi kuşlara atar. Hamile kadın kuşlara yem serpmesinin yanı sıra aynı amaçla eteğine şeker doldurarak çocuklara şeker dağıtır (Acar, 2020: 151).

Doğum, bilirkişiler tarafından müsait bir odada yaptırılır. Leğen, ılık su, çarşaf, havlu, sabun, ip gibi malzemeler kullanılır. Kadın terletilir, doğum biraz zor olacak gibi görünüyorsa kadının göbeğine baskı yapılır, su ile gevşetilir. Bilirkіşi, bu esnada "el benim elim değil, Fatma anamızın eli, meleklerini gönder Allah'ım" şeklinde dua eder. Bu şekilde evde doğum gerçekleştirilmiş olur (K.K. :2, K.K.: 8, K.K.: 11).

"Doğum esnasında ebenin, işlemlerine 'Benim elim değil Fatma Ana'nın eli' diyerek başlaması" uygulamanın temelinde, doğum yaptıran kadının, Hz. Fatma'nın manevi gücünü alması ve bu güçle hamile kadına temas ederek doğumu kolaylaştıracağı düşüncesi yatmaktadır (Büyükokutan, 2011: 233).

2.2.1. Doğum Biçimleri

Günümüzde doğumların hemen hemen hepsi hastanelerde gerçekleştirilir. Ancak aniden gerçekleşen doğumlarda ve hastaneye gidilemeyen durumlarda doğum evde gerçekleşir. Teknolojinin ve şartların bu kadar gelişmediği eski dönemlerde de doğum evde gerçekleşmişti.

Evde doğum, "bilirkіşi" olarak anılan kişiler tarafından gerçekleştirilir. Evde gerçekleşen doğumlarda birkaç doğum şekli uygulanır. Bunlar; oturarak doğum, diz çökerek doğum, yatarak doğum ve çömelerek doğum gibi (K.K. :2, K.K.: 11).

"Önceden, doğumu yaklaşan gebelerin evinde sıcak su hiç eksik olmazdı. Ebe, eve geldiğinde su hazır bulundurulurdu. Bu kişi, sağlık konusunda bilgiliydi, eli işe yakışırdı. Hastaneye yetişemeyecek olanların evine gider, doğumu yaptırırdı" (Büyükokutan Töret, 2017: 288).

Oturarak doğumda; kadın geniş bir leğen içerisine oturtulur, derin nefes alarak ıkınır ve bu şekilde doğum gerçekleşir. Diz çökerek doğumda; kadın diz kapaklarının üzerine çöker ve başka bir kadın gebe kadının arkasına geçer, bebek geldiğinde sert bir şekilde düşmesini diye bebeği tutar ve başka bir kadın ise kadının karnından aşağıya doğru baskı yapar. Doğum bu şekilde gerçekleşir. Yatarak doğumda ise; doğum yapacak kadın yatar, başka bir kadın ise gebe kadının karnını aşağıya doğru bastırır. Bu şekilde doğum gerçekleşir. Çömelerek doğumda ise; yine bir leğen içerisine çömeltilir bir başka kadın sırtını sıvazlar yine başka bir kadın ise karnından aşağıya doğru baskı yapar. Doğum bu şekilde gerçekleşir (K.K.: 2, K.K.: 11).

2.3. Doğum Sonrası

2.3.1. Göbek Bağı, Yıkama ve Tuzlama

Çocuk doğduktan sonra, ilk yapılan işlem anne ile çocuk arasındaki bağı, göbek bağını kesmektir. Böylece, çocuk artık anne ile fizyolojik bağından kurtulacaktır (Başçetinçelik, 2009: 71).

Göbek bağı anne ile çocuk arasındaki organik bağı sağlayan bir yaşam destek hattıdır. Türk kültür coğrafyasında göbek bağının geleceğini etkileyeceği inancı hâkimdir. Bu inanç doğrultusunda göbek bağı çocuğun geleceğini yönlendirmek isteyen ailenin isteği doğrultusunda gömme ya da saklama ritüeline tabi tutulur (Acar, 2020: 158).

Doğum sonrasındaki işlemlerden biri de göbek bağının kesilip gömülmesidir. İnanca göre; göbek bağı rastgele, gelişigüzel kesilmez ve atılmaz. Çünkü göbeğin gömüldüğü yerin, çocuğun ilerideki meslek hayatını etkileyeceğine inanılır. Göbek bağı ile çocuk arasında bir bağlantı olduğu kabul edilir.

Tokat ve İstanbul'da göbek bağı rastgele atılmaz. Aksi halde çocuğun gözü dışarda olur, Isparta'da nasibini aramak için ata evini bırakarak başka memleketlere gider. Eğer göbek bağı denize veya ev damına atılacak olursa, çocuk zengin olur (Acıpayamlı, 1974: 55).

Çocuğun düşen göbeği rastgele bir yere atılmamakta, ayak basmayan bir yere gömülmektedir. Kaybedilir veya evde muhafaza edilmezse, çocuk büyüyünce evine karşı ilgisiz olur, aile adamı olamaz. Göbeği kaybetmek veya dışarı atmak suretiyle yapılan bu muamelede, göbeğin başına gelenlerin çocuğun da başına geleceği yatmaktadır. Göbek nasıl evde değilse, kayıpsa, çocuk da evinde olmayacaktır, evine karşı ilgisiz olacaktır (Büyükokutan, 2011: 256).

Bebeğin göbeğinden kesilen parça, temiz bir çaputa, beze sarılır ve ileride ne meslek sahibi olması isteniyorsa oraya münasip, ayak değmeyecek bir yere gömülür (K.K.: 6). Göbeğe yapılan saygısızlık, bebeğe yapılan saygısızlık olarak görülmektedir. Bu yüzden çocuğun göbeği, insanların ayak basamayacağı bir yere gömülür. Bu yerler, çocuğun ileride bulunması istenilen mekânlardır. Bu mekânlar arasında en çok tercih edileni okul bahçeleridir (Büyükokutan Töret, 2017: 290).

"Yeni doğan çocuğun okuması için, göbeği okul bahçesine gömülür."

"Evine ve ailesine bağlı olması için, kız çocuğunun göbeği evin bahçesine gömülür."

"Göbek bağı, tarlaya ya da bağa gömülen çocuk ileride mal mülk sahibi olur" (Büyükokutan Töret, 2017: 289).

Yörede göbek bağı, güzel ahlaklı olması için caminin bahçesine gömülür, hakim savcı olması için adliyenin bahçesine, ağaç gibi dallı budaklı olması için ise ağaç altına gömülür (K.K.: 6). Gelecekte iyi bir terzi olması için göbek dikiş makinesinin çekmecesinde saklanırken çeyizi bol olsun diye sandıkta korunmaktadır. Göbeği yüksek binaların üstüne atarak çocuğun istikbalinin yüksek olması beklenmektedir. Diğer taraftan üremenin bir parçası olan göbekten taklit ve büyüsel yolla yarar umulmakta; bu amaçla bolluk, bereket getirmesi için göbek meyve ağacının dibine gömülmektedir (Başçetinçelik, 2009: 80).

Göbek bağının kesilmesi ile ilgili uygulama Burdur'un tamamında aynıdır. Ebe çocuk doğmadan önce kordonu keseceği makası kaynatarak hazırlar. Doğumdan sonra ise besmele çekerek kordonu bu makas ile keser. Göbek kordonu kesildikten sonra geriye kalan göbek bağı bir hafta on gün içerisinde kendiliğinden kuruyarak düşer (Acar, 2020: 160).

Yeni doğmuş bebek, hastaneden getirildikten sonra veya evde doğmuşsa da üç beş gün sonra göbeği düştüğünde aile büyükleri tarafından tuzlanır ve sonrasında da yıkanır. Tuzlama yapılmasının sebebi; çocuğun terlememesi, kokmaması ve ileride üşümesini engellemektir. Güzelce tuzlanan çocuk, leğen içerisinde ılık suyun içine alınır ve iyi bilen bir kişi tarafından yıkanır. Gözlerine tuz kaçmamasına dikkat edilir (K.K.: 6).

"Çocuk, on günlük olup göbeği düştüğünde tuzlanır. Bu törene kadınlar davet edilir. Balla tuzu kararlar, karanfili ezerler. Çocuğun tüm vücuduna sürüp üç-dört saat bekletirler. Sonra çocuğa banyo yaptırırlar. Tuzlamadaki amaç, çocuğun ileride ter kokmasını önlemektir. Banyodan sonra çocuğa tuz yemeği yapılır. Bütün komşular yemeğe gelir ve güle oynaya yenir" (Büyükokutan Töret, 2017: 294).

Ebe bebeği doğurtur, göbeğini keser, eline yumuşak tuzu alır, koltuk altlarına, kasıklarına, boğazına, yüzüne sürer. Pişik olmasın, teri kokmasın diye. Sonra yukarıdan aşağı tuzlu su dökülür. Çocuk bir gün böyle kalır, sonra yıkanır (Başçetinçelik, 2009: 72). İyi tuzlanan çocuğun vücudu, diri olur ve pişik olmaz. Yöredeki bir diğer inanç ise çocuğu kim tuzlamışsa huylarının o kişiye benzeyeceğidir. Bu yüzden tuzlama yapan kişi özenle seçilir. Yine bir başka inanç ise çocuk iyi tuzlanmazsa ileride konuşmasını bilmeyen, nerede nasıl konuşacağını bilmeyen birinin olacağıdır. Yörede böyle kişilere "tuzlanmadık", "tuzsuz", "yavan insan" gibi isimler verilir. Bilindiği üzere yavan, tuzu az anlamına gelir (K. K. :6).

2.3.2. Ad Verme

Yeni doğmuş bir çocuğa ad vermek zorunludur. Ad, bir bireyi diğerlerinden ayırır karışıklığı önler, sosyal ilişkileri düzenler. Çocuğa verilecek olan ad rastgele konulmaz, seçici davranılır. Çoğu zaman aileler tarafından günlerce aylarca üzerine düşünülen, kafa yorulan bir durum hâline gelir. Çocuğa konulacak adın, çocuğun karakterini de etkileyeceğine inanılır. "Adı batsın." gibi söylemlerle karşılaşılması bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Dede Korkut'ta, ne zaman ki çocuklar bir başarıya ulaşmış o zaman bir ad verilirmiş. Dirse Han Oğlu Boğaç Han hikayesinde Dirse Han'ın oğlu bir boğa öldürür, ad koyması için Dede Korkut çağırılır. "Bayındır Han'ın ak meydanında bu oğlan cenk etmiştir, bir boğa öldürmüş senin oğlunun adı Boğaç olsun, adını ben verdim yaşını Allah versin." der (Ergin, 2013: 26).

Yeni doğmuş çocuğa genellikle üç gün içinde bir ad verilir. Ataerkil bir toplum olduğumuz için ad vermede, baba tarafı daha baskın olabilmektedir. Tabii artık bu günümüzde değişmiştir. Yine de çoğu bölgede olduğu gibi bu yörede de bazı ailelerde ilk doğan erkek çocuğa dedenin adı, kız çocuğa da ninenin adı konmak istenmektedir. Bazen de tartışmalara girmemek için dedenin veya ninenin ismi yanına, anne babanın koymak istedikleri isimle birlikte çift isim koyulmaktadır.

Ad verilirken, çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına kâmet getirilir. Kararlaştırılan isim, kulağına üç defa söylenir. "Adını biz verdik, yaşını ve nasibini Allah versin." denilerek bitirilir. Bu işlemi; genellikle dede, dede yoksa baba, amca, dayı gibi aile büyüklerinden biri gerçekleştirir (K.K.: 5).

Nazilli'de bebeğe ismini aile büyüklerinden biri koyar. Bu dedesi, amcası olabilir, genelde erkekler tarafından isim verilir. Bebeğe ismini verecek kişi bebeği kucağına alarak bebeğin sağ kulağına ezan okur, sonra üç kez sağ, üç kez de sol kulağına ismini söyler. "Adıyla yaşasın inşallah. Rabbim analı, babalı büyütsün" diyerek annesine verir (Çatık, 2013: 35).

Burdur'da, ad verme töreninde çocuğa adını koyacak olan kişinin önce abdest alması gerekir. Ad koymanın bir zamanı yoktur ama ezan vaktine denk gelmesi daha münasiptir. Adını verecek olan kişinin hoca olmadığı durumda evin en büyük erkeği olan dede çocuğa adını verir. Dedenin olmadığı durumda eğer ezan okumayı biliyorsa baba da çocuğun adını verebilir. Genellikle ezan çocuğun sağ kulağına okunur. Yeni doğan bebeğe ad verilirken kulağa okunan ezanın, ölüm gerçekleştiğinde kılınan cenaze namazının ezanı olduğuna inanılır. Ad verme töreni, kerahet vakitleri dışında her zaman yapılabilir (Acar, 2020: 167-168).

Yörede, dinî günlerde doğan (Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, cuma günü, Miraç, Regaib Kandili, Berat Kandili vs.) çocuklara; Bayram, Ramazan, Cumali, Muharrem, Miraç, Berat, Kadir, Arife gibi isimler koyulur. İlbaharda doğan çocuklara; İlnur, Bahar, İlkay, İlyas, sonbaharda doğan çocuklara; Eylül, Kasım, Hazal, Yağmur gibi isimler koyulur. Başka çocuk istemeyen aileler ise Songül, Soner, Durdu, Dursun gibi isimler koyarlar. Çocuğu sürekli ölen, yaşamayan aileler ise çocuklarına; Yaşar, Ömür, Hayat, Hayati, Durgül, Dursun gibi isimleri koyulur.

2.3.3. Lohusa Dönemi, Al Basması, Kırk Basması ve Kırklama

Yeni doğurmuş, doğurupta henüz yataktan kalkmamış kadına lohusa veya loğsa, doğazkesen, emzikli, nevse gibi isimler verilir (Acıpayamalı, 1974: 65).

Doğum yaptıktan sonraki ilk kırk güne "lohusalık dönemi" denmektedir. Bu süreçte kadın; yataktan kaldırılmaz, yalnız bırakılmaz, evden dışarı çıkarılmaz, ona iş yaptırılmaz. Aksi durumda kadına kötü ruhların musallat olacağına inanılır. Musallat olduğuna inanılan bu kötü ruha yörede, "al karısı" denir. Bu ruh; anneye ve bebeğe hastalık ve ölüm korkusu verir. Doğum esnasında ve sonrasında meydana gelen bazı olumsuzluklar; erken doğum, erken ölüm, sakat doğan bebekler vs. al karısından sorumlu tutulur. İşte bu ruhların vereceği zarardan korunmak için birtakım işlemler yapılır (K.K.: 1, K.K.: 11, K.K.: 6).

Cin, peri, şeytan olarak tasavvur edilen bu ruh; köpek, kedi, oğlak, buzağı, tilki, örümcek, kuş, gelin, erkek, kefenli ölü, cadı, kıl ve nihayet insan ile hayvan vasıflarını bir arada bulunduran insan-hayvan şekillerinde görülmektedir. Adı geçen ruh, en ziyade cadı kadın hüviyetinde kendini göstermektedir. Uzun boylu, uzun parmak ve tırnaklı, dağınık saçlı, yağlı vücutlu, el ve ayakları küçük, dişlek, bir dudağı yerde-bir dudağı gökte, bazen zenci suratlı, memelerini masallardaki dev'ler gibi omuzlarından geriye atabilen, tepesinde gözü olan, çok çirkin, al gömlek giyen bir yaratık. Küpüne binerek bir gecede Kırma gidip gelebilir. Çok korkunç bir sesi vardır (Acıpayamalı, 1974: 75).

Köy halkına göre al karısı dev yapılı, uzun boylu, dağınık saçlı bir kadındır ve lohusa kadın veya bebeğine gelerek onlara zarar verir. Bu yüzden lohusalık döneminde anne ile bebeği yalnız bırakılmamaya çalışılır (Kınacı, 2009: 60).

Lohusa ile çocuğuna kırk gün içinde gelen hastalıklara umumiyetle kırk basması, bazı yerlerde kırk düşmesi, kırk karışması, kırk bastı, lohusa bastı gibi isimler verilmektedir. Araplar aynı hastalığa erbain demektedirler. Kırk basmasına tutulan lohusa veya çocuğu zayıflar, çarpuk çarpuk, hastalıklı, aklından özürsüz, huysuz, çapkın olur veya gelişemez. Çok defa ölür (Acıpayamalı, 1974: 85).

Muğla yöresinde al karısına "suban" da denilir. Bodrum'da lohusa kadın, al basmaması için erkek iç çamaşırı giyer. Üstünde iğne taşır ve yanında kırmızı bir mendil ya da eşarp bulundurur. Dalaman'da ise kadını ve bebeği alkarısından korumak için yatağının altından karacaot (çörekotu) eksik edilmez. Kırk gün boyunca bebek ve anne dışarıya çıkarılmaz. Köyceğiz'de çocuk doğduktan sonra üzerine beyaz renkten başka bir şey örtülmez. Çünkü örtünün renginin çocuğun yüzüne vuracağına inanılır. Muğla'da yılan kemiği boncuk gibi dizilip çocuğa takılır. Nazar değmesini engellemek amacıyla çocuğun yastığının altına makas ve ekmek konulur. Gümüş paralar delinip içine yedi tane karacaot konulur ve o mumla yapıştırılır. Yine Muğla'da anne ve çocuk aynı yerde banyo yapar ve birbirlerini görürlerse onları kırk basacağına inanılır (Çınar, 2017: 66).

"Kırk gün boyunca, evden dışarıya ateş, un ve tuz verilmez. Kırklı kadının ve bebeğin çamaşırları evin dışına serilmez."

"Kırklı kadının başına kırmızı bir yazma bağlanmazsa, çocuğu zayıf ve hastalıklı olur. Çocuğun üzerine örtülen kırmızı örtü ve kırklı kadının başına bağlanan kırmızı yazma, onların kırkıdan sonra yıkanıp, bir daha kullanılmaz. Bu kırmızı örtü ve yazma aile dışından birine verilir." (Büyükokutan Töret, 2017: 291).

Lohusa kadının ve çocuğun yastığının altına; bıçak, makas, tarak, çörek otu, nazar boncuğu vs. konur, lohusaya ve çocuğa muska takılır, lohusanın ve çocuğun yatağına iğne batırılır, lohusanın ve bebeğin kıyafetleri akşam güneş batmadan toplanır, ay ışığının vurması engellenir, yıkanan çamaşırın suyu ayak değmeyecek bir yere dökülür. Lohusa ve çocuk 3. 7. 15. 31. ve 41. günlerde temel temizlik banyosu yapar, çift günlerde alkarısının basacağına inanılır. Kur'an'ın bulunduğu odaya giremez bu yüzden odada Kur'an bulundurulur (K.K.: 6, K.K.: 11, K.K.: 10). Eskişehir'de lohusa ile bebeğinin yataklarının etrafı ayetel kürs'i okunarak urganla çevrilir (Acıpayamalı, 1974: 83).

Lohusa veya bebek kırk gün içinde dışarıya çıkmak zorunda kaldıklarında, onlara birtakım işlemler uygulanmaktadır. Bunlar; annenin ve bebeğin yüzüne kara sürme, un sürme biçimindedir. Böylece henüz hassas döneminde olan lohusa ve çocuk, kem gözlerden korunmaya çalışılmaktadır (Başçetinçelik, 2009: 107).

Lohusa, kırk gün boyunca, bereketi kaçar diye ambara, kilere ve mutfağa sokulmamakta, tarlaya işe gönderilmemekte, ev süpürtülmemektedir. Kırkı çıkmayan lohusaya el bile

öptürülmemektedir. Lohusanın, besmele çekmeden, bir yere basmaması gerekir. Abdest almadan lohusaya bebek emzirtilmez. Kırkı çıkana kadar, uyurken lohusanın yüzü çocuğun yüzüne dönük olmalıdır. Lohusa çocuğa sırtını dönüp yatarsa, lohusanın pisliği çocuğun üzerine bulaşır. Yine lohusanın evinden dışarıya, akşam ezanı okunduktan sonra kor, ateş, kibrit, yoğurt mayası, tuz, biber, un eleği çıkarılmamaktadır (Büyükokutan, 2011: 252-253).

Bucak ve çevresinde lohusa kadın için en çok emzikli kavramı kullanılır. Lohusa olan kadın evde yalnız başına bırakılmaz eğer bırakılırsa albasması olur. Lohusa olan kadına 'melek gibi' kavramı yükledikleri için lohusa kadının kırk gün boyunca dualarının kabul olacağına inanılır (Acar, 2020: 179).

Bir de kırk basması, kırk karışması vardır ki bu da yeni doğum yapmış iki kadının birbiriyle karşılaşmasıdır. Bu dönemde iki kadın birbiriyle karşılaştırılmaz, karşılaşmışsa da birbirlerine bir şey verirler, bir şeylerini değiş tokuş yaparlar. Bu yazma, nazar boncuğu, bileklik, madeni para vs. şeyler olur (K.K.: 10).

Doğumdan sonraki 40 günlük süre içinde hamile kadının psikolojik ve fizyolojik olarak rahatsızlanması da "kırkbasmaları" şeklinde ifade edilir. Doğum yapan kadının kanamalarının devam ettiği, doğum sebebiyle bağışıklık sisteminin zayıfladığı bu dönemde bebeğin de bu 40 günlük süre zarfında dış etmenlerden daha kolay etkileneceği anlayışı hâkimdir (Acar, 2020: 176).

"Kırklı olan kadınlar birbirine gidip gelmez. Eğer, mecburen görüşmek durumunda kalırlarsa birbirlerine boncuk verirler."

"İki tane kırklı kadın yolda birbirine rastlarsa ya iğne ya da çocuklarının kıyafetlerinden bir parçayı birbiriyle değiştirirler. Aksi durumda, kırkları karışır ve çocukları hastalanır."

"İki çocuğun kırkı karışmasın diye anneler, birbirlerinin çocuklarını emzirir." (Büyükokutan Töret, 2017: 293).

Lohusa ziyaretine hemen gidilmez, belli bir zaman geçtikten sonra gidilir. Ziyarete gelenlere bebek gösterilmez nazar degeceğine inanılır. Lohusaya ve çocuğa hediye götürülür. Bu bazen altın olur bazen para bazen de nazar boncuğu olur. Bunun yanında anneye lokum, bisküvi, sütlaç, pelte gibi yiyecekler de götürülür. Ziyarete gelenler, "Allah analı babalı büyütsün.", "Gözün aydın.", "Vatana millete hayırlı bir evlat olsun.", "Geçmiş olsun." gibi dileklerde bulunurlar (K.K.: 10, K.K.: 3).

Doğumdan sonraki kırk günün sonucunda yapılan temizlenme işlemine "kırklama" veya "kırk çıkarma" denir. Bugünde hem çocuk hem de lohusa kadın temizlenir. Hem de evin içerisindeki her şey temizlenir.

Türk halk inançlarında doğum sonrası lohusalık döneminde doğumdan itibaren kırkıncı güne kadar geçen bu süreç anne ve bebek açısından çok önemlidir. Bu dönemde annenin ve bebeğin ruhsal ve fiziki olarak sağlık açısından hassas olduğu ve dikkat edilmesi gereken bir dönem inancı hâkimdir. Bu nedenle doğum yapan kadın başta olmak üzere kadının yakınları da bu dönemde her davranışa ve uygulamaya dikkat ederler. Anne ve bebeğinin korunması için özen gösterilen bu dönemin sonunda genel adıyla kırklama denilen bir tören yapılmaktadır (Acar, 2020: 191).

Yörede kırklama işlemi kırk birinci günde yapılır. Daha önce de belirttiğimiz üzere çünkü çift rakamlı günlerde alkarısının basacağına inanılır. Kırk birinci gün yapılan bu temizlik işleminde kazana su doldurulur, kaynatılır. İçerisine lohusa kadının yüzüğü, kırk taş, kırk buğday, yumurta kabuğu, zeytin yaprağı, mersin yaprağı gibi şeyler konulur. Kırk taş; taş gibi sağlıklı sıhhatli olması için, gümüş veya altın yüzük altın-gümüş gibi parlak olması için, buğday, mısır gibi tahıllar bereketli bir ömür geçmesi gibi sebeplerle konulur. Önce lohusa kadın bu suyla gusül alır temizlenir. Sonrasında da bebeği leğende bu su ile yıkar. Kalan su ile de evdeki tüm eşyalar (yorgan, yastık, battaniye, örtü vs.) yıkanır. Evde bulunan her eşyaya bu suyun ulaşması sağlanır (K.K.: 6, K.K.: 11). İlk banyo doğumun üçüncü gününde yapılır. Daha sonra yapılacak banyolar da 7, 15, 21, 31. 41 gibi tek rakamlı günlerde gerçekleştirilir. Çünkü çift rakamlı günlerde yapılan banyolarda alkarısının geleceği düşünülür (Çınar, 2017: 66).

Suyun içine konulan eşyalar ile çocuğun geleceği arasında ilişki kurulur. Örneğin kırk taş çocuğun taş gibi sağlıklı olmasını, ceviz yaprağı çocuğun cildinin güzel olmasını, yumurta kabuğu çocuğun sağlığını, para ve altın maddi durumunu, gümüş yüzük çocuğun gümüş gibi parlamasını, tahıllar çocuğun bereketini ifade eder (Çelepi, 2017: 258).

Bodrum'da kırklama yapılırken kırk bir tane taş güğümün içine konulur. Bu su da mersin dalı ile o anda evde bulunan herkese ve her şeye serpilir (Çınar, 2017: 67).

Anne ve çocuk için hazırlanan kırklama suyundan artan su evin içine serpilmekte, çamaşırlar yıkanmakta, böylece onlar da kırklanmaktadır. Bu uygulama ile kırklama suyunun arındırıcılığına inanılmakta, bu suyun evdeki kötü ruhları kovması ve evi kötülüklerden temizlemesi, arındırması beklenmektedir (Başçetinçelik, 2009: 115).

Bu işlemler üzerine "Kırk ile kırkladım, kırk biriyle pakladım." cümlesi söylenir (K.K.: 6). Lohusa kadının elinin değdiği her şey yıkanır böylece kötü ruhların tehlikelerinden uzaklaştırıldığına inanılır. Kırklama işlemi sırasında evdeki anne ve çocuğun kullandığı bütün kirli çamaşırlar yıkanır. Yıkanamayan büyük eşyaların üzerine de kırk suyundan süpürge ile üç kere serpilir. Bu serpiştirme sırasında "kırka biz basalım, kırk bize basmasın" denilir. Daha sonra bu taşlar ve kalan su ayak değmeyecek bir yere dökülür (Kinacı, 2009: 60).

Kırklanan lohusa ile çocuk lohusa devrinin icap ettirdiği yasaklara uymak zorunda değillerdir. Çevrelerinde bulunanlarla serbestçe temas edebilirler (Acıpayamlı, 1974: 94). Kırkı çıkan kadın ve bebek artık rahatlıkla ev dışına çıkabilirler. Çocuğun ilerde zengin olması isteniliyorsa kadın ilk olarak zengin birisinin evine gider. Becerikli ve pratik olunması isteniliyorsa uzak bir eve gidilir. Yol uzadıkça çocuğun da hünerli olacağına inanılır (Özkan, 2009: 88-89).

2.3.4. Diş Çıkarma ve Hedik

Bu törende amaç; çocuğun rızkını, bereketini çoğaltma, çocuğun sağlam dişlere sahip olmasını dilemektir. Yörede, haşlanmış olan bu buğday ve mısıra "gılık" adı verilir. Bu uygulamaya ise, "diş hediği", "diş buğdayı", "diş aşı", "diş göllesi" gibi isimler verilir. Bu uygulamada; yakın akrabalar eve davet edilir. Ortaya büyük bir tepsi konulur. Haşlanmış olan gılık yani buğday ve mısır tepsiye dökülür ve hep birlikte yenir. Sonrasında bu tepsiye makas, anahtar, kalem gibi eşyalar konur. Çocuk ilk önce hangi nesneyi eline alırsa onunla ilgili bir meslek sahibi olacağına yorumlanır. Gelen misafirler de boşalan tepsiye hediyeelik eşyalar bırakırlar (K. K.: 7).

Türk kültür coğrafyasında ve Anadolu'da yapılan ilk diş töreninde temel uygulama buğday kaynatmak ve dağıtmaktır. Ayrıca çocuğa hediyeler verilmesi çocuğun geleceğine yönelik tahminler ve meslek seçimi gibi uygulamalar da söz konusudur (Acar, 2020: 198). Sofranın üzerine ayna, makas, Kur'an-ı Kerim, kitap, bıçak, ekme ve para konur. Çocuk, bıçağı alırsa haylaz, Kur'an-ı Kerim'i alırsa hafız, kitabı alırsa âlim, makası alırsa terzi, parayı alırsa zengin, aynayı alırsa gösterişe ve süse düşkün, ekmeği alırsa kısmetinin bol olacağına inanılır. Son zamanlarda mevlit de okutulmaya başlanmıştır. Diş buğdayının bereket getireceğine, çocuğun nasibini açacağına inanılmaktadır (Büyükokutan, 2011: 264-265).

"Kölle" darı ve buğdayın kaynatılmasıyla yapılan bir yemektir. Kölle içindeki buğday çocuğun bereketli bir yaşam sürmesini, ceviz dişlerin beyaz olmasını, mısır da dişlerin tane tane olma arzusunu simgeler. Çameli'de çocuğun dişleri inci gibi olsun diye pişirilen aştan çocuğun boynuna asılır. Kölle eve gelen misafirlerle beraber pişirilir. Diş buğdayı pişirilirken bebeğin önüne makas, kalem gibi nesnelere konulur. Seçtiği nesneye göre meslek sahibi olacağına inanılır (Çelepi, 2017: 263).

Çocuğun köllesi yapıp davetlilerle beraber yendikten sonra, kalan gölle, çocuğun başına dökülür. Daha sonra bu buğdaylar tavuklara dökülür. Tavukların buğdayları yiyeş hızlarına göre çocuğun dişinin hızlı ya da yavaş çıkacağına inanılır. Bu uygulama yapıldığında, çocuğun dişlerinin çabuk çıkacağına ve sağlam olacağına inanılır (Şimşek, 2013: 289).

"Çocuğun ilk dişi görüldüğünde, yemek kazanında buğdayı haşlarız. Eşi dostu davet ederiz. İlk buğdayı, çocuğun dişini ilk görene tattırırız. Daha sonra bu buğdaydan yiyen herkes, tabağın içine ya para ya hediye bırakır. Toplanan para sadece çocuğa aittir. Buradaki amaç, çocuğun dişlerinin çabuk kaynamasıdır."

"Çocuğun dişi çıktı mı buğday kaynatılır. Çocuğa hediyeler getirilir. Hep beraber buğday yenir ve 'Yaşı uzun olsun' diye dua edilir. Bunlar çocuğun dişlerinin erkenden çürümemesi için yapılır" (Büyükokutan Töret, 2017: 298).

2.3.5. İlk Tırnak ve Saç Kesimi

Çocuğun tırnağı ve saç kesilirken de bazı şeylere dikkat edilir. Öncelikle bunun belli bir zamanı vardır ve bu zamandan önce tırnak ve saç kesilmez.

İlk tırnak kesimi için, genellikle altı ay sonrası tercih edilir. Altı ay öncesinde kesilirse çocuğun başına bir olumsuzluk geleceğine ve ömrünün kısa olacağına inanılır (K.K.: 19). Denizli'de de ilk tırnağın kesilmesi sırasında dikkat edilecek hususlar vardır. Tırnağın kesilmesinin vakti değişir. Acıpayam'da bebeğin eli babasının cebine konulur, para çıkarabiliyorsa tırnakları kesilir. Tavas'ta ilk tırnaklar cuma günü kesilmelidir. Acıpayam'dan farklı olarak tırnak kesildikten sonra eli babasının cebine konulur. Alabildiği kadarıyla para avuçlatılmaya çalışılır. Böylelikle ileride hırsız olmasının önüne geçileceğine inanılır. Çocuğun çıkardığı para hayır olarak dağıtılır veya tırnağını ilk kesene hediye olarak verilir (Çelepi, 2017: 265). Konya'da taze çocuğun tırnağı kırkı çıkana kadar kesilmez aksi halde çocuğun hırsız olacağına inanılır. Konya Seydişehir'de kesilen tırnaklar bir bezin içine koyularak evin bahçesine gömülür. Konya Kadınhanı'nda tırnak kesilmeden önce çocuğa babasının parası uzatılır. Eğer çocuk parayı avuçlarsa ileride zengin biri olacağına inanılır (Acar, 2020: 203).

Yörede bebeğin saçını ise bir yaşını doldurduktan sonra kesilir. Yani çocuğun kafatasının iyice sertleşmiş olması gerekir bunun için de biraz vakit geçmiş olması gerekir. Olur da erken kesilirse çocuk, kafasından soğuk alabilir, üşütebilir veya hasta olabilir. Günümüzde hemen hemen herkes çocuğun ilk saçını berber veya kuaförde kestiriyor olsa da bazıları ise eskiden nasıl yapılmışsa şimdi de öyle yapmaktadır. Çocuğun saçını, rastgele birine kestirilmez iyi bilen birine kestirilir. Bu bazen amcası dayısı olabilir kız ise de yengesi teyzesi olabilir. Saçını kesen bu ilk kişiye hediye verilir, bahşış verilir (K.K.: 7, K.K.: 4).

Muğla yöresinde "ana saçını" olarak nitelendirilen ilk saç, çocuğun doğuştan getirdiği saçtır. Bir yaşından sonra kesilen bu saçın yeniden uzaması, çocuğun hayata gerçek anlamda adım atması, canlanması anlamına gelmektedir. "Ana saçını"nın bir yaşından önce kesilmesi halinde çocuğun ömrünün kısa olacağına inanılmaktadır. Dolayısıyla, çocuğun kulakları örtülünce, yani bir yaş civarında kesilen saç, aynı zamanda uzun ömür anlamına da gelmektedir (Büyükokutan, 2011: 277).

Denizli'de Çal'da da kesilen ilk saçın ağırlığına değerli hediyeler verilir. Bu hediye Yeşilyuva'da ağırlığına altındır. Çameli'nin Elmalı köyünde saçını kesene bahşış verilir. Baklan'da çocuğun saçını ilk kesene babası tarafından horoz hediye edilir. Çal'ın Süller kasabasında kesilen saç, çocuğu olmayan ailelere verilir. Çocuğu olmayan aile bu saçla türbeye gider ve dua eder (Çelepi, 2017: 266). Konya Meram'da çocuğun saçını ilk kesildiğinde bir fakire kesilen saçın ağırlığı kadar altın verilir. Konya Seydişehir'de ilk saç kesildiğinde kurban kesilir ve fakirlere dağıtılır. Ayrıca kesilen saçları çocuğu olmayan aile almaya gelir. Konya Karapınar'da çocuğun saçlarının bir yaşını doldurmadan kesilmesi çocuğun ömrünün kısaltacağına inanılır (Acar, 2020: 205).

2.3.6. Nazardan Koruma

Diğer bir davranış da yeni doğmuş çocuğu nazardan koruma uygulamalarıdır. Bazı insanların bakışlarındaki zararlı güce "nazar" denir. Yörede, "göze gelme", "nazara gelme", "kem gözlere gelme" gibi isimler verilmiştir (K.K.: 2, K.K.: 6).

Eve gelen misafirlerin gitmesinden sonra evde bulunanlardan birinde baş ağrısı, halsizlik olursa misafirlerden birinin nazarının değdiğine inanılır (Çınar, 2015: 158).

Nazar değmemesi için yörede bazı işlemler yapılır; çocuk kirli gezdirilir, "çıtılık" adı verilen bir ağaçtan halka yapılır çocuğa takılır, "nazar duası" okunur, cevşen takılır, mavi boncuk takılır, beşiğe yılan derisi asılır, yumurta kabuğu asılır. Hocaya gidilir, okutulur, muska yazdırılır. Çocuğa nazar değmesin diye "maşallah" dedirtilir (K.K.: 2, K.K.: 6).

Gözleri mavi ve yeşil olanlardan çekinilmesi, Anadolu halk kültüründe görülen bir davranıştır. Toplum böyle kişileri, çoğunluğu oluşturan koyu renkli gözlülerden farklı görmekte ve bu farklı gözlerden gelebilecek kötü etkilerden korunmak için tedbirler almaktadır. Yeni doğan çocuk, huysuzlanırsa, çok ağlarsa, emmezse veya yüzünde yaralar çıkarsa, kırk basmasına uğradığına veya nazar değdiğine inanılır. Bunun için hocalara götürülür, muska yazdırılır, üzerine dualar okutulur (Başçetinçelik, 2009: 108).

Nazarın belirli bir saati olduğuna inanılmaktadır. Özellikle güneşin dik geldiği saatlerde ve kuşluk zamanında nazarın daha çok değeceği ifade edilmektedir (Büyükokutan, 2011: 299).

3. SONUÇ

Hayatın en önemli aşamaları olan doğum, evlenme ve ölüm gibi geçiş dönemleri beraberinde birtakım inanışları doğurmuştur. Bu inanışlar; şamanizm, maniheizm, budizm gibi Orta Asya inanışlarından ve sonrasında İslâmiyet'in de kabulüyle İslâmî inanışlardan etkilenmiştir. Günümüze kadar uygulanagelen bu inanışların bazıları aynen devam etmiş bazıları ise birtakım değişikliklere uğrayarak varlığını sürdürmüş ve sürdürmeye devam edecektir.

Muğla'nın Yerkesik yöresinde devam eden bu geçiş dönemlerinde de eski Türk inanış ve âdetlerinin izlerini görmek mümkündür. Bu makalede sadece bu geçiş dönemlerinden ilki olan "doğum" evresi anlatıldı. Doğum öncesinden yani annenin daha gebe kalmadan uygulanmasına başlayan ve doğum sonrasına kadar uygulanan tüm pratikler; çocuğun ve annenin hayatının normal akışında devam etmesi, daha sağlıklı olması ve kötü ruhlardan korunması için icra edilir. Kısırlığı gidermek için uygulanan; yatır-türbe ziyaretleri, kurbanlar kesilmesi, buğa oturtma, dilekler dilenmesi ve sonrasında gebe kaldıktan sonra dikkat edildiğinde daha sağlıklı ve daha iyi olacağına inanılan birtakım uygulamalar ve doğduktan sonra lohusalık dönemi, kırk çıkarma, kırk karışması, ad koyma gibi tüm uygulamalarda eski Türklerin izlerini görmek mümkündür.

Sonuç olarak; insan hayatının temel dönemlerinden ilki olan "doğum", hayata başlangıcın ilk evresi olmuş ve bu evre kültürümüzde her zaman mutlu bir haber olarak görülmüş ve bunun sonucunda da günümüze kadar uygulanagelen birtakım pratikleri doğurmuştur. Bu pratikler de kültürümüzün, genç kuşaklara aktarılması bakımından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2020), Kültürel ve Sosyal Bağlamında Törenler "Burdur Örneği", Isparta: Doktora Tezi.
- Acıpayamlı, O. (1974), Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları, Sevinç Matbaası.
- Başçetinçelik, A. (2009), Adana Halk Kültüründe Doğum-Evlenme-Ölüm, Adana: Altın Koza Yayınları.
- Büyükokutan, A. (2011), Muğla Yöresi Kadın Merkezli Geleneksel Uygulamalarla Bu Uygulamalara Bağlı Sözlü Ürünlerin İşlevleri Üzerine Bir Araştırma, Balıkesir: Doktora Tezi.
- Büyükokutan Töret, A. (2017), Muğla Alevi Türkmen Kültürü, Konya: Kömen Yayınları.
- Çatık, Seher. (2013), Nazilli Halk İnanışları, Yozgat: Yüksek Lisans Tezi.
- Çelepi, M. S. (2017), Türk Kültür Evreninde Toy Denizli Örneği, Konya: Kömen Yayınları.
- Çınar, A. A. (2015), Muğla Üzerine Makaleler, Muğla: Muğla Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Çınar, A. A. (2017), Muğla Halk İnanışları, Muğla: Muğla Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Erdentuğ, N. (1977), Sosyal Âdet ve Gelenekler, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ergin, M. (2013), Dede Korkut Kitabı, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kınacı, S. (2009), Muğla İli Milas İlçesi Çomak Dağ Köyleri Folkloru Üzerine Bir İnceleme, Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- Örnek, S. V. (2000), Türk Halk Bilimi, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özkan, H. (2009), Muğla- Menteşe Beldesi Halkbilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri, Kütahya: Yüksek Lisans Tezi.
- Şimşek, A. (2013), Manavgat Yöresi Halk İnanışları, Isparta: Yüksek Lisans Tezi.

KAYNAK KİŞİLER

- KK₁ (Edeviye TÜRKOĞLU). 1943 Muğla doğumlu, Okur-yazar değil, Ev Hanımı, Meke Mahallesi
- KK₂ (Ayşe GÜNDÖĞDU). 1943 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Ev Hanımı, Meke Mahallesi
- KK₃ (Emine BAŞAL). 1957 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Ev Hanımı, Yerkesik Mahallesi
- KK₄ (Makbule BERBEROĞLU). 1968 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Ev Hanımı, Yerkesik Mahallesi
- KK₅ (Yaşar UZUN). 1974 Muğla doğumlu, Okur-yazar, İmam, Meke Mahallesi
- KK₆ (Zerin BOZDAĞ). 1968 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Ev Hanımı, Meke Mahallesi
- KK₇ (Sergül TÜRKOĞLU). 1973 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Ev Hanımı, Meke Mahallesi
- KK₈ (Durdu SAVRAN). 1964 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Ev Hanımı, Meke Mahallesi
- KK₉ (Durdane UZUN). 1945 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Ev Hanımı, Meke Mahallesi

KK₁₀ (Nergül IŞIK). 1971 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Ev Hanımı, Zeytin Mahallesi

KK₁₁ (Habibe BOZDAĞ). 1941 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Ev Hanımı, Meke Mahallesi

KK₁₂ (İsmet ÇAMCI). 1963 Muğla doğumlu, Okur-yazar, Emekli, Dağpınarı Mahallesi